

11. 10. 2012

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Úvěrové pojištění: výplatou pojistného plnění nepřechází pohledávka na pojistitele

Daňové zákony špatně reflektují specifika factoringu pohledávek. V případě factoringu je třeba zohlednit, co se s postoupenou a poté pojištěnou pohledávkou z ekonomického pohledu děje. Ustanovení o přechodu práv na pojistitele nicméně tím správným řešením není.

V současné ekonomické krizi je více než dříve aktuální otázka ošetření rizik souvisejících s podnikáním. Pro factoringovou společnost, která sama umožňuje provozní financování jiných subjektů, je logickým nástrojem pro snížení její rizikové expozice plynoucí z platební neschopnosti dlužníků například úvěrové pojištění. Jestliže dlužník nezplatí, plnění vyplatí pojišťovna. Co se však děje s pojištěnou pohledávkou po pojistné události?

Je nasnadě, že tím příběh pro dlužníka nekončí. Současně s pojistnou událostí se totiž u pojištění pohledávek velmi často dává do pohybu i soukolí insolvenčního řízení. Pokud má být na pohledávku něco vymoženo, je zapotřebí jednat. Pojistné smlouvy pak obvykle počítají s tím, že se factor i úvěrová pojišťovna nějak podílejí na dalším postupu při vymáhání, nezřídka i se zapojením dalších specializovaných subjektů. Jestliže se při tom mění věřitel pohledávky, je nutné řešit i daňové dopady nakládání s ní.

V praxi se objevuje názor, že pokud úvěrová pojišťovna vyplatí pojistné plnění, pojištěná pohledávka na ni ze zákona přejde. Závěr se opírá o ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě[1], podle nějž platí, že „**vzniklo-li v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila záchraňovací náklady, proti jinému právo na náhradu škody nebo jiné obdobné právo, přechází výplatou plnění z pojištění toto právo na pojistitele, a to až do výše částek, které pojistitel ze soukromého pojištění oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila záchraňovací náklady, vyplatil.**“ [zvýraznění v textu provedeno autorem].

Mám za to, že s tím nelze souhlasit, a to z poměrně jednoduchých důvodů.

Z výše citovaného ustanovení nevyplývá, že by na pojistitele v případě výplaty pojistného plnění v souvislosti s pojistnou událostí měla přecházet veškerá práva pojištěného proti jinému, nýbrž jen:

(a) práva vzniklá v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí, a

(b) z těchto práv (vymezených okamžikem či způsobem vzniku) pak jen právo na náhradu škody respektive jiné obdobné právo.

Standardně se samozřejmě dané ustanovení uplatní především v běžných situacích, když vám např. vykradou chatu, pojišťovna zaplatí škodu, a pokud pak náhodou zloděje chytí, trápí se sama s jejím vymáháním, nebo se pohledávky také zbaví. Osobám jmenovaným v citovaném ustanovení vznikají též „obdobná práva“ různého druhu, nicméně pojištěná pohledávka je z poněkud jiného světa.

Vznik práva v souvislosti s pojistnou událostí

Předně je třeba si uvědomit, že v daném případě je pojištěná pohledávka sama tím „předmětem“ pojištění, jehož smyslem je poskytnout věřiteli ochranu před majetkovými důsledky neuhrazení dluhu. Aby mohla být pojištěna, musela nejprve vzniknout, a to zcela typicky ze smlouvy mezi věřitelem a dlužníkem. Rozhodně tedy nikoli v souvislosti s pojistnou událostí (pokud by ji věřitel a dlužník plánovali předem, zřejmě by se dopouštěli pojistného podvodu). Jestliže zákon o pojistné smlouvě upravuje zákonný přechod práva vzniklého v souvislosti s pojistnou událostí, je zřejmé, že má jít o „nové“ právo, které vzniklo právě proto, že nastala pojistná událost.

Neuhrazením pohledávky nastává prodlení dlužníka, pohledávka je však i nadále pohledávkou z příslušného právního titulu. Na této skutečnosti se dále nic nemění ani výplatou pojistného plnění. Pohledávka nezaniká, ani tím nedochází k její „transformaci“ či „novaci“. Stejně, jako se samotným nezaplacením nestane z pohledávky např. na úhradu kupní ceny pohledávka na náhradu škody, není žádný důvod k tomu, aby k takovéto „konverzi“ docházelo v důsledku vyplacení pojistného plnění u úvěrového pojištění. Věřitel v daném případě obdrží pojistné plnění v částce reflektující výši pohledávky se zohledněním dalších podmínek pojistné smlouvy (spoluúčast apod.). Přitom další nakládání s pohledávkou je předmětem dohody stran pojistné smlouvy. Pojistitel v žádném případě neplní dluh za dlužníka pojištěné pohledávky, a není proto žádný důvod uvažovat o zániku pohledávky splněním apod.

Skutečnost, že pohledávka vznikla z určitého právního titulu a v určité době, je relevantní také např. z hlediska insolvenčního řízení, případně zajištění.

V daném případě tedy nevzniká v souvislosti s nastalou pojistnou událostí namísto existující pojištěné pohledávky žádné „nové právo“. Věřiteli sice může v důsledku porušení závazku dlužníka vzniknout též právo na náhradu škody. Pohledávka na náhradu škody je však nepochybně pohledávkou odlišnou od pojištěné (dříve vzniklé) pohledávky.

Z výše zmíněných důvodů se proto domnívám, že samotný fakt, že pojištěná pohledávka (resp. právo věřitele na plnění) není právem vzniklým v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí, vylučuje možnost, že by ex lege přešla výplatou pojistného plnění na pojistitele.

Pojištěná pohledávka a „jiné obdobné právo“

Kromě toho, že pojištěná pohledávka je sama majetkem pojištěným škodovým pojištěním, což ji vylučuje z množiny práv vzniklých v souvislosti s pojistnou událostí, ještě navíc zcela „neladí“ svojí povahou mezi „jinými obdobnými právy“, která mají – společně s případným právem na náhradu škody – přecházet na pojišťovnu. Jestliže se totiž v dostupné literatuře uvádějí výčty „jiných práv“, jejichž přechod na pojistitele je upraven ve zmíněném § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, jde vždy o práva vzniklá tak či onak v důsledku pojistné události, resp. způsobu, jakým k ní došlo[2].

Ačkoli závěr, že k zákonné cesi v daném případě nedochází, již plyne i z výše zmíněných argumentů, uvádím níže též další důvody, pro něž nelze závazek uhradit dluh považovat za „jiné obdobné právo“,

jež by mělo být předmětem zákonné cese.

Jazykový výklad

Zákonodárce v ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě hovoří o jiném obdobném právu (obdobném právu na náhradu škody). V žádném ustanovení zákona o pojistné smlouvě nicméně tento pojem blíže nevymezuje. Z uvedeného vyplývá, že použití slova „obdobně“ znamená velmi úzkou vazbu k pojmu, na kterou se tato obdobnost vztahuje (v daném případě tedy k právu na náhradu škody).

Má-li mít „jiné obdobné právo“ velmi úzkou vazbu k právu na náhradu škody ve smyslu ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, pak se lze domnívat, že právo na úhradu dluhu (zaplacení pohledávky) hranice této úzké vazby na náhradu škody překračuje. Je nepochybné, že právo na zaplacení pohledávky (úhradu dluhu) není právem na náhradu škody. Současně mám za to, že se nejedná ani o právo jakkoli obdobné právu na náhradu škody. Zatímco právo na zaplacení pohledávky je právem z primárního závazkového vztahu, pak právo na náhradu škody je závazkem odvozeným. Ten je, na rozdíl od práva na zaplacení pohledávky, právem založeným na porušení právní povinnosti (odpovědnostním vztahem). Opět se tedy v podstatě dostáváme k již výše zmíněnému argumentu, že předmětné ustanovení zákona o pojistné smlouvě váže vznik práva na náhradu škody, respektive jiného obdobného práva, které v důsledku výplaty pojistného plnění přechází z pojištěného na pojistitele, na hrozící nebo nastalou pojistnou událost. Je přitom zjevné, že pohledávky (právo na uhrazení dluhu), které jsou předmětem úvěrového pojištění, nevznikají v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí.

Přechod předmětu pojištění z pojištěného na pojistitele

Právní názor, podle kterého pojištěné pohledávky pojištěného přecházejí v důsledku výplaty pojistného plnění na pojistitele, v sobě nutně zahrnuje i ten závěr, že na pojistitele má při výplatě pojistného plnění podle § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě přecházet právo, které je předmětem pojištění. Lze mít za to, že za tímto účelem nebylo citované ustanovení do zákonného textu včleněno, neboť právo na náhradu škody (a ani jiné obdobné právo) není samo o sobě předmětem pojištění.

V případě škodového pojištění lze tento závěr ilustrovat na pojištění motorového vozidla. Pokud nastane pojistná událost s tzv. totální škodou, pak v důsledku výplaty pojistného plnění přechází právo na náhradu škody na pojistitele. Z uvedeného ustanovení nicméně nelze dovodit, že by snad na pojistitele měl přejít též předmět pojištění, tedy motorové vozidlo.

Jestliže by však měl převážít právní názor opačný, tj. že v důsledku výplaty pojistného plnění při nastalé pojistné události přechází na pojistitele vlastnické právo respektive právo obdobné vlastnickému právu k předmětu pojištění, pak by takový výklad v konečném důsledku zbavoval vlastníka pojištěné věci nebo jiné majetkové hodnoty jeho vlastnického práva k pojištěné věci/jiné majetkové hodnotě. Tento záměr však podle mého názoru nelze zákonodárci na základě daného ustanovení přičíst (z ústavních principů se totiž podává, že pokud má být vlastník, respektive majitel, zbaven svého vlastnického práva, musí takový důsledek jednoznačně vyplývat z textu zákona[3] a jakékoli ustanovení, ze kterého by takový závěr snad mohl plynout, musí být vykládán restriktivně).

Smysl právní úpravy

Konečně se domnívám, že výklad, podle kterého by pojištěné pohledávky (právo na zaplacení dluhu) přecházely v důsledku výplaty pojistného plnění na pojistitele, neodpovídá smyslu příslušné právní úpravy. Přechod pohledávek lze jistě smluvně dohodnout v pojistné smlouvě. Nelze jej však považovat za obecný princip.

Důvodem pro úvahy, že by snad mohlo docházet k přechodu pohledávky na pojišťovnu ze zákona, je nedostatečná reflexe specifického zacházení s pohledávkami v případě factoringu a následného pojištění pohledávek v daňové legislativě. Pokud totiž po výplatě pojistného plnění například využije pojišťovna svého smluvně sjednaného práva a požaduje bezúplatné postoupení pohledávky, má takový postup nepříznivý dopad na daňový režim nákladů na porízení pohledávky. To by však mělo být řešeno lepším zohledněním toho, co se vlastně s pohledávkou v tomto poměrně specifickém případě z „ekonomického pohledu“ děje. Ustanovení o přechodu práv na pojistitele takové nedostatky nemůže suplovat.

Vladimír Trop,
advokát

[Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Jungmannova 24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 103 316
Fax: +420 224 103 234
e-mail: ksbpraha@ksb.cz

---

[1] Zákon č. [37/2004](#) Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Např. komentář autorů Bohman, L., Wawerková, M., Zákon o pojistné smlouvě. Komentář. 2. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2009, k tomuto tématu na s. 179 uvádí následující:

„předpokladem přechodu práva je [...] existence závazku jiné osoby založeného na existenci:odpovědnosti za škodu, jakožto závazku nést následky svého chování, popřípadě obligace, čili mimoodpovědnostního závazku souvisejícího s pojistnou událostí, například závazku uhradit dluh

(např. v pojištění úvěru nebo záruky apod.), zaplatit náhradu (nikoli však náhradu škody, např. podle § 205d ZPr), uhradit postih (např. podle § 440 ObčZ), uspokojit právo solidárně odpovědného subjektu na vypořádání (podle § 439 ObčZ), uhradit náklady léčení (§ 14 zák. č. 48/1997 Sb.), náklady na zdravotní péči (podle § 62, jde-li o pojištění pro případ nemoci sjednaného jako škodové).“ Zařazení závazku uhradit dluh do zmíněného výčtu je nicméně vzápětí relativizováno na str. 182 téhož komentáře, kde se konstatuje, že s ohledem na specifika pojištění úvěru a záruky dávají pojistitelé přednost smluvnímu převodu pohledávky.

[3] Jako je tomu např. v § 39 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě, podle nějž nebylo-li v pojistné smlouvě dohodnuto jinak, přechází na pojistitele vlastnictví nalezeného pojištěného majetku, pokud v důsledku vzniku pojistné události na takovém majetku pojistitel poskytl pojistné plnění.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Aktuální judikatura k holdingovým strukturám](#)
- [Exkluzivita má svou cenu. NSS se vyjádřil k nájemnému mezi spojenými osobami](#)